

Rezümé

Gyömrői Editet legtöbbször József Attila egyik pszichoanalitikusaként ismerik. Sokáig csakis ebben a szerepében foglalkozott vele az irodalom, holott Gyömrői maga is költőként, íróként is tevékenykedett a pszichoanalitikusi pálya mellett. József Attila kezelése csak rövid epizód volt az életében; még felsorolni is nehéz, mi mindennel foglalkozott - a pszichoanalízisen és az íráson kívül: például szőnyegszövésével, buddhizmussal, madarakkal, házak felújításával. Ahogy Borgos Anna alapos kutatásából kiderül, a színes személyiséghez legalább annyira színes életút párosul. Gyömrői élt Budapesten, Bécsben, Berlinben, Colombóban, Londonban, rövidebb ideig Párizsban, Prágában, s bejárta még számtalan helyet a világban. Kapcsolatba került a kor szinte valamennyi intellektuális áramlatával és csoportjával. Részt vett a Vasárnapi Kör összejövetelein, így barátságot kötött Lesznai Annával, de ismerte Lukács Györgyöt, Kassák Lajost is, külföldön kapcsolatba került többek között Balázs Bélával, Brechtel. Nagybátyja, Hollós István révén már nagyon korán érdeklődni kezdett a pszichoanalízis iránt, s Berlini tartózkodása alatt az Annie és Wilhelm Reich illetve Otto Fenichel nevéhez fűződő baloldali, marxista emigráns pszichoanalitikus körhöz csatlakozott, később pedig Anna Freud pénteki vitaestjein vett részt Bécsben. Mindez csak rövid ízelítő az életéből, 91 éve alatt hihetetlen élményanyagot gyűjtött.

Fiatalon verseket írt, 1919-ben meg is jelent egy verseskötete, később pedig a próza felé fordult, egyik regényét (*Megbékélés* címmel) szintén kiadták 1979-ben.

Több írása azonban - szépirodalmi és nem szépirodalmi egyaránt - máig kiadatlan illetve feldolgozatlan maradt. Ilyen például *A cat is a cat* című angol nyelven írt műve, több pszichológiai esettanulmánya vagy a buddhizmusról írt doktori disszertációja.

Kiadatlan írásai közé tartozik önéletrajzi regénye, *Az ár ellen* is, amely 1941-ben íródott egy hosszabb hajóút során.

A mű németül íródott, de később készült belőle angol illetve magyar fordítás is. Vezér Erzsébet még Gyömrői életében ki akarta adni a regényt, a Magvető Kiadóval létre is jött a szerződés, de a kiadás valamiért végül meghiúsult. Szerencsére a magyar fordítás ennek ellenére elkészülhetett, mivel azt maga Gyömrői finanszírozta, így Kis János be is fejezte a munkát - a kézirat azonban máig kiadatlan maradt.

Bár a történet sok ponton eltér Gyömrői valóságos életétől - ő maga hangsúlyozta, hogy nem szabad önéletrajzként olvasni -, rendkívül érdekes korrajzot ad a 20. századról. A „főhős” hányattatásain keresztül kirajzolódik a különböző társadalmak, kultúrák, eszmék világa, alakulása, s hatásuk az egyéni életre.

„Drága Erzsikém, vigyázz arra, hogy ne publikálják mint autobiográfiát. Semmiképpen nem az. Megfigyelések a világban igaziak, de történések nem. [...] Mondtam neked, hogy az ember úgy használja az életét, mint valaki, aki vesz egy bögrét, a földhöz csapja, összeszedi a darabjait, és egy egészen másfajta bögrét csinál belőle.” - írja Gyömrői egy Vezér Erzsébetnek szóló levelében. S valóban, a történet fiktív és valós elemek különleges elegyéből áll össze, s válik rendkívül olvasmányos, kalandos, tanulságos regénnyé. De a szerző már a nyitólapon siet felhívni az olvasó figyelmét: „E regény szereplői nem élő vagy valaha élt személyek, de a világ, amelyben mozognak, az atmoszféra, mely körülveszi őket, teljesen hiteles.”

A regényben a visszaemlékezés mechanizmusának, esetlegességének megfelelően, párhuzamosan, váltakozva futnak különböző helyszínű és idejű szálak. Kigyűjtve és kiszakítva az 1930-as évek Berlinjében játszódó jeleneteket, a németországi szállal ezúttal külön foglalkozom, különös tekintettel a narráció azon részeire, amelyek a nácizmus terjedésének jeleit, térhódításának mikéntjét, a mindennapokba való észrevétlen beépülését beszélik el.